

โรงเรียนชุมชน

โรงเรียนชุมชน (Community School) คือโรงเรียนที่ทำหน้าที่บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน เพื่อสนองความต้องการของชุมชนนั้นๆ นอกเหนือไปจากการจัดสอนวิชาต่างๆ ตามปกติ นั่นคือโรงเรียนสามารถแนะนำบุคคลในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้แนวทางในการเสริมสร้างด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม โรงเรียนที่ได้ชื่อว่าเป็น “โรงเรียนชุมชน” นั้นจะต้องเป็นโรงเรียนของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

โรงเรียนชุมชนเป็นโรงเรียนเพื่อประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกกลุ่ม โรงเรียนมิได้มีไว้สำหรับเด็กในวัยเรียนเท่านั้น แต่สมาชิกในชุมชนทุกคนมีสิทธิในการใช้บริการต่างๆ ของโรงเรียน เช่น หอประชุม โรงพลศึกษา สระว่ายน้ำ และห้องเรียนอื่นๆ ได้เช่นกัน หรือบางเวลาประชาชนอาจมาใช้บริการหรือมารับบริการทางการศึกษาไปพร้อมกับนักเรียนของโรงเรียนด้วย

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนชุมชน

ความคิดเรื่องโรงเรียนชุมชนมีมานานแล้วคือ ในสหรัฐอเมริกาเริ่มมีโรงเรียนชุมชนมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๓ เริ่มจากชนบทในรัฐเคนทักกี ฟลอริดา และเวอร์มอนต์ โดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงแก้ไขเรื่องโภชนาการ ที่อยู่อาศัยและเครื่องนุ่งห่ม เด็กๆ เริ่มเปลี่ยนจากการอ่านเขียนและคิดเลขเพียงอย่างเดียวตามที่เคยปฏิบัติมาในโรงเรียนแบบดั้งเดิม หันมาอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับการโภชนาการ

เรื่องที่อยู่อาศัยและเครื่องนุ่งห่ม ในรัฐเคนทักกีเด็กได้รับการสอนให้กินอาหารให้ถูกส่วนตามหลักโภชนาการ สอนให้ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ปลูกมะเขือเทศ เพื่อนำไปประกอบอาหารประจำวัน และได้รับการแนะนำให้เลี้ยงแพะเพื่อรีดนม ในฟลอริดาบ้านขนาดเล็กถูก สร้างขึ้นด้วยวัสดุในท้องถิ่น เด็กได้รับการเรียนรู้โครงการเหล่านี้จากโรงเรียนแล้วมักกลับบ้านไปพูดคุยกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองก็นำปัญหาเหล่านี้มาปรึกษากับโรงเรียนเหล่านี้เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ความคิดเรื่องโรงเรียนชุมชนนั้นมีมาตั้งแต่เริ่มประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๗๘ ตามพระราชบัญญัติกล่าวว่า “ได้เสนอแนะให้ประชาชนจัดตั้งและดำรงโรงเรียนในท้องถิ่นของตนได้โดยได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด และโรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นนี้เป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการจัดดำเนินการ” ซึ่งเห็นได้ว่าการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลเกือบทุกโรงเรียนแรกจะมีประชาชนเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งและเปิดขึ้นมาเป็นโรงเรียนเพื่อหาที่เรียนให้แก่บุตรหลานของตน ครั้นเมื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนได้แล้ว ทางราชการจัดให้มีครูใหญ่ ครูน้อยมาปฏิบัติงานสอนเด็ก และโรงเรียนบริหารงานไปได้แล้ว ประชาชนก็มีความรู้สึกว่าตนหมดหน้าที่ปล่อยโรงเรียนให้เป็นของครูทำกันไป โดยมีได้หันมาดูแลโรงเรียนอีกเลย โรงเรียนจึงกลายเป็นของครูไปโดยปริยาย ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการตั้งโรงเรียน

ในสังคมประชาธิปไตยคือ โรงเรียนของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนเมื่อเหตุการณ์ เป็นเช่นนี้ ความคิดเรื่องโรงเรียนชุมชนก็ไร้ผล

พ.ศ. ๒๕๐๕ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ขยายชั้นประถมศึกษา ไปถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ และจัดหลักสูตร ใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น เขตการศึกษา ๑๐ ได้ จัด *โครงการโรงเรียนชุมชน* ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยคัดเลือกโรงเรียนประชาบาลในจังหวัดอุบลราชธานี กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และนครพนม จังหวัดละ ๕ โรงเรียน ตามหลักเกณฑ์ของโครงการคือ

๑. โรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่มีครอบครัว ตั้งแต่ ๑๐๐ ครอบครัวขึ้นไป
๒. เศรษฐกิจของหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ อยู่ในระดับปานกลาง
๓. มีบริเวณโรงเรียนกว้างขวางพอที่จะขยายชั้นเรียน ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ได้
๔. ไม่อยู่ห่างจากที่ตั้งตัวอำเภอมากเกินไป
๕. ไม่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในข่ายปรับปรุงของโครงการอื่นมาก่อน
๖. ไม่ควรอยู่ในอำเภอเดียวกันหลายโรงเรียน

เมื่อเลือกโรงเรียนได้แล้ว จึงเสนอขออนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการและได้จัดให้มีการประชุมครู ครูใหญ่ ศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด และศึกษานิเทศก์สายสามัญศึกษาประจำจังหวัด ต่างๆ ของเขตการศึกษา ๑๐ ขึ้น ที่ศูนย์การอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี

หลังจากนั้นโรงเรียนชุมชนได้พัฒนาและแพร่หลายไปในจังหวัดต่างๆ เกือบทั่วประเทศ จนถึงวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้โอนโรงเรียนประชาบาลส่วนใหญ่ทั่วประเทศไปขึ้นกับองค์การ บริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โครงการนี้จึงหยุดชะงักไป

พ.ศ. ๒๕๑๓ กระทรวงมหาดไทยได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดโครงการโรงเรียนชุมชน ขึ้นมาใหม่และได้นำโครงการนี้ผนวกเข้าไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙) แต่การดำเนินการก่อนข้างจะไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะเป็นเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๓ แล้ว มีโรงเรียนชุมชนทั่วประเทศ เพียง ๑,๑๕๕ โรงเรียนเท่านั้น

ต่อมาเมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้รับโอนโรงเรียนประชาบาลกลับมาจากกระทรวงมหาดไทย แล้วได้ตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลทั้งหลายเพื่อให้เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนชุมชนนั่นเอง

พ.ศ. ๒๕๒๒ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๖ กำหนดให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นกรมหนึ่งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน การวิจัย การพัฒนา การอุดหนุน การส่งเสริม การประสานงาน การให้บริการและดำเนินงานในด้านการศึกษานอกโรงเรียน

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ หมวด ๒ ข้อ ๑๔ ระบุไว้ว่า “รัฐพึงเร่งรัด และสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก”

เห็นได้ว่า เมื่อมาถึงระยะนี้ความคิดเรื่องโรงเรียนชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก โดยเน้นไปที่การศึกษานอกระบบโรงเรียน

คุณลักษณะของโรงเรียนชุมชน

โรงเรียนชุมชนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ให้การศึกษาแก่สมาชิกของชุมชน เพื่อให้สมาชิกเหล่านั้นได้มีความรู้พื้นฐานเบื้องต้นของชีวิต

๒. เป็นสถานที่ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้เสาะแสวงหาประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยได้ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น โครงการต่างๆ ของชุมชนย่อมจะมีผู้เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกของชุมชนนั้นๆ

๓. เป็นศูนย์กลางบริการต่างๆ สำหรับประชาชน

๔. ทำหน้าที่ติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ที่ไม่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

๕. ต้องใช้ทรัพยากรทุกอย่างในชุมชนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

๖. ให้ความรู้แก่ครู เพื่อให้เป็นผู้นำของชุมชนนั้นๆ

๗. เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชน รับผิดชอบต่อทุกคนโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ

๘. สมาชิกในชุมชนทุกคนมีสิทธิในการวางนโยบายของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามความต้องการที่จำเป็นของชุมชน

โดยหลักการแล้ว สามารถยอมรับได้ว่าการจัดโรงเรียนชุมชนนั้นเพื่อจะพัฒนาคนซึ่งเป็นกำลังของชาติด้วยกระบวนการทางการศึกษา การจัดโรงเรียนประชาบาลเป็นโรงเรียนชุมชนจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ครูในโรงเรียนชุมชนนอกจากจะมีหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กแล้ว ยังมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของประชาชนในชุมชนนั้นๆ ด้วย ครูจะต้องเป็นตัวอย่างในทุกด้าน ครูจะต้องพยายามดึงชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และในขณะเดียวกันต้องพยายามนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนด้วย เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมอะไรก็เชิญผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชนนั้นเข้าร่วม และถ้าชุมชนนั้นมีกิจกรรมอะไรครูก็ต้องพยายามเข้าร่วมด้วย

โรงเรียนชุมชนมิได้จบที่ตัวเด็กนักเรียนเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงหนุ่มสาวที่พ้นวัยเรียนไปแล้วและรวมถึงประชาชนในชุมชนด้วย การศึกษา ในทำนองนี้จึงต้องมีหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น กรมแรงงาน กรมประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาชุมชน กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานอื่นๆ

การจัดการศึกษาในโรงเรียนชุมชน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นความคิดเดิมคือ การปรับปรุงโรงเรียน

ประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชน หรือจะเป็นความคิดใหม่ที่มุ่งพัฒนาการศึกษาในระบบโรงเรียนก็ตามจะเห็นได้ว่า *การศึกษาเพื่อชุมชน* เพื่อให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขนั้น จะต้องประกอบด้วยการศึกษา ๒ ส่วนที่เท่าเทียมกัน คือ

การศึกษาส่วนที่หนึ่งเป็นการศึกษาเพื่อสร้างกำลังคน (**man power**) การศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาที่จำเป็นจะต้องสร้างให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถที่จะประกอบสัมมาชีพได้เป็นอย่างดี คือทำมาหากินได้ นั่นคือสร้างให้

ประชาชนมีความรู้ดีจนสามารถเป็นแพทย์ เป็นวิศวกร เป็นสถาปนิก เป็นครู เป็นนักกฎหมาย เป็นกวี เป็นนักดนตรี หรืออาชีพอื่นๆ ได้เป็นอย่างดีที่สุด

การศึกษาส่วนที่สอง คือ *การศึกษาส่วนที่สร้างความเป็นคน (manhood)* การศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาส่วนที่สำคัญมากที่ส่งเสริมให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ (*perfect man*) มีคุณธรรม มีศีลธรรม มีจรรยาบรรณตามที่ชุมชนต้องการ เกรงกลัวต่อบาป ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

การศึกษาสำหรับคนในชุมชนทั้งสองส่วนนี้มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน คนที่ได้รับการศึกษาเพียงอย่างหนึ่งอย่างใด แต่เพียงอย่างเดียวย่อมจะอยู่ในชุมชนอย่างสงบสุขไม่ได้ ตามคติทางพระพุทธศาสนาเราจะต้องสร้างคนของเราให้มีความสะอาด ความสว่างและความสงบให้ได้ เมื่อใดก็ตามที่เราสามารถจัดการศึกษาให้คนในชุมชนสามารถ *ลด ละ เลิก* อกุศลมูลทั้งหลายได้นั้นแหละจึงจะถือได้ว่า *ประสบผลสำเร็จทางการศึกษา* แล้ว แต่หากประชาชนในชุมชนยังเห็นแก่ตัว ยังหลงไหลในวัตถุ ยังยึดติด

ในวัตถุนิยมอยู่ คราบนั้นเราซึ่งห่างไกลต่อผลสำเร็จดังกล่าวอยู่มาก

องค์ประกอบที่ทำให้โรงเรียนชุมชนประสบผลสำเร็จ

การที่จะทำให้โรงเรียนชุมชนประสบความสำเร็จนั้น มีองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญๆ ได้แก่

๑. ความเข้าใจเบื้องต้นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโรงเรียนชุมชน การปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนนั้นไม่

ใช้เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการเรียนการสอนเท่านั้น หากต้องปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นให้ใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น เช่น

ก. ปรับปรุงเนื้อหาวิชาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นอยู่ และความต้องการของชุมชน

ข. ให้ทุกคนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (learning by doing)

ค. ให้ทุกคนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

ง. สร้างทัศนคติให้โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมมือกันในการดำเนินการศึกษา ให้สำนึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนขาดเหลืออะไร ชุมชนจะช่วยเหลือได้

จ. เป็นการวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ชุมชน หลักเบื้องต้นคือให้ทุกคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เป็นต้น

๒. ด้านการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชน

จะต้องมีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนปรับปรุงตัวครูเองทั้งครูใหญ่และครูน้อย ปรับปรุงบทบาทของครู ขณะเดียวกันบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนก็ต้องปรับปรุงบทบาทของตนเองด้วย เช่น นายอำเภอ เจ้าหน้าที่แรงงาน เจ้าหน้าที่อนามัย และบุคคลอื่นๆ เป็นต้น

จากโรงเรียนชุมชนไปสู่วิทยาลัยชุมชน

ความคิดและการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนในเมืองไทยนั้นได้ดำเนินมาตามลำดับ แม้จะไม่

เห็นผลที่แจ่มชัดนักก็ตาม แต่นักการศึกษาไทยก็มีความภาคภูมิใจอยู่บ้างที่ได้จัดให้มีโรงเรียนชุมชนขึ้น จนมาถึงปัจจุบันความคิดเรื่องนี้มีมาถึงขั้นที่ว่าการจัดให้มีโรงเรียนชุมชนแต่ละระดับประถมศึกษา นั้นไม่เป็นการเพียงพอเสียแล้ว นักการศึกษาไทยจึงเริ่มคิดว่า น่าจะจัดเป็นวิทยาลัยชุมชนขึ้นมา

ต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นจำนวน ๑๗ แห่งทั่วประเทศสังกัดอยู่ในวิทยาลัยเกษตรกรรม (วช.) บ้าง วิทยาลัยพลศึกษา (วพ.) บ้าง วิทยาลัยนาฏศิลป์ (นศ.) บ้าง และวิทยาลัยช่างศิลป์ (วช.) บ้าง ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ว. ชุมชนบางพูน ในศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร, ว. ชุมชนทักษิณ ใน วช. นราธิวาส

ว. ชุมชนพระยาสมันตร์บูรินทร์ ใน วช. สตูล, ว. ชุมชนรัตภูมิ ใน วช. สงขลา, ว. ชุมชนทุ่งตะโก ใน วช. ชุมพร, ว. ชุมชนสิริธรรมนคร ใน วช. นครศรีธรรมราช, ว. ชุมชนควนกฎ ใน วช. พัทลุง, ว. ชุมชนพนม ใน วช. สุราษฎร์ธานี, ว. ชุมชนห้วยยุง ใน วช. กระบี่, ว. ชุมชนสิทธิไชยกักดี ใน วช. ตรัง

ว. ชุมชนตะกั่วทุ่ง ใน วช. พังงา, ชุมชนอันดามันใน วช. ระนอง, ว. ชุมชนเขาเขียว ใน วช. ราชบุรี, ว. ชุมชนทุ่งใหญ่นเรศวร ใน วช. กาญจนบุรี, ว. ชุมชนสามพระยา ใน วช. เพชรบุรี, ว. ชุมชนสุพรรณภูมิ ใน วช. สุพรรณบุรี, ว. ชุมชนพัฒนานิคม ใน วช. ลพบุรี, ว. ชุมชนมโนรมย์ ใน วช. ชัยนาท, ว. ชุมชนบางไทร ใน ศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรบางไทร, ว. ชุมชนห้วยขาแข้ง ใน วช. อุทัยธานี, ว. ชุมชนบางระจัน ใน วช. สิงห์บุรี, ว. ชุมชนชากังราว ใน วช.

กำแพงเพชร, ว. ชุมชนประดาง ใน วย. ดาก, ว. ชุมชนต้นน้ำเจ้าพระยา ใน วย. นครสวรรค์, ว. ชุมชนสามง่าม ใน วย. พิจิตร, ว. ชุมชนศรี-เพชรบูรณ์ ใน วย. เพชรบูรณ์

ว. ชุมชนสวรรค์โลก ใน วย. สุโขทัย, ว. ชุมชนสันป่าตอง ใน วย. เชียงใหม่, ว. ชุมชนริมกก ใน วย. เชียงราย, ว. ชุมชนกวันพะเยา ในศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรพะเยา, ว. ชุมชนเวียงโกศัย ใน วย. แพร่, ว. ชุมชนหริภุญชัย ใน วย. ลำพูน, ว. ชุมชนดงสระพัง ใน วย. อุตรธานี, ว. ชุมชนแก่นนคร ใน วย. ขอนแก่น, ว. ชุมชนราชธานี ใน วย. อุบลราชธานี, ว. ชุมชนพระธาตุพนม ใน วย. นครพนม, ว. ชุมชนนครจำปาศรี ใน วย. มหาสารคาม, ว. ชุมชนเมืองยศ ใน วย. ยโสธร, ว. ชุมชนสาเกตนคร ใน วย. ร้อยเอ็ด และ ว. ชุมชนสีคิ้ว ใน วย. นครราชสีมา

ว. ชุมชนพระยาแล ใน วย. ชัยภูมิ, ว. ชุมชนศรีบุรีรัมย์ ใน วย. บุรีรัมย์, ว. ชุมชนศรีนครลำดวน ใน วย. ศรีสะเกษ, ว. ชุมชนเขาคินซ้อน ใน วย. ฉะเชิงเทรา, ว. ชุมชนนาจอมเทียน ใน วย. ชลบุรี, ว. ชุมชนอรัญประเทศ ใน วย. สระแก้ว, ว. ชุมชนบึงนาราง ใน วย. กรุงเทพฯ, ว. ชุมชนสำครบุรี ใน วย. สมุทรสาคร, ว. ชุมชนใต้สุดสยาม ใน วย. ยะลา, ว. ชุมชนขุนกระทิง ใน วย. ชุมพร, ว. ชุมชนปกาสัย ใน วย. กระบี่, ว. ชุมชนศรีตรัง ใน วย. ตรัง, ว. ชุมชนสุพรรณเขต ใน วย. สุพรรณบุรี, ว. ชุมชนบ้านมหานาม ใน วย. อ่างทอง, ว. ชุมชนเพชรอรุณ ใน

วย. เพชรบูรณ์, ว. ชุมชนทุ่งคุยทอง ใน วย. สุโขทัย, ว. ชุมชนช้างเผือก ใน วย. เชียงใหม่

ว. ชุมชนเขลางค์ ใน วย. ลำปาง, ว. ชุมชนศรีอุตร ใน วย. อุตรธานี, ว. ชุมชนศรีสวัสดิ์ ใน วย. มหาสารคาม, ว. ชุมชนเมืองพญาแล ใน วย. ชัยภูมิ, ว. ชุมชนห้วยน้ำคำ ใน วย. ศรีสะเกษ, ว. ชุมชนหนองไม้แดง ใน วย. ชลบุรี, ว. ชุมชนกรุงเทพฯ ในวิทยาลัยช่างศิลป์, ว. ชุมชนมาลัยแมน ใน วย. ช่างศิลป์สุพรรณบุรี, ว. ชุมชนพระนคร ใน นศ. กรุงเทพฯ, ว. ชุมชนทันตธาตุนคร ใน นศ. นครศรีธรรมราช, ว. ชุมชนทะเลน้อย ใน นศ. พัทลุง, ว. ชุมชนสนามชัย ใน นศ. สุพรรณบุรี, ว. ชุมชนทะเลชุบศร ใน นศ. ลพบุรี, ว. ชุมชนแขวงเมืองวิเศษชัยชาญ ใน นศ. อ่างทอง, ว. ชุมชนศรีดง ใน นศ. สุโขทัย, ว. ชุมชนล้านนา ใน นศ. เชียงใหม่, ว. ชุมชนกัณฑ์นคร ใน นศ. ร้อยเอ็ด, ว. ชุมชนฟ้าแดดสงยาง ใน นศ. กาฬสินธุ์, ว. ชุมชนพลล้าน ใน นศ. นครราชสีมา และ ว. ชุมชนจันทราบุรี ใน นศ. จันทบุรี

นอกจากนี้ยังได้มอบหมายให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยที่ได้รับการจัดตั้งเป็นวิทยาลัยชุมชน ทำหน้าที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนนั้นอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

โรงเรียนชุมชนและวิทยาลัยชุมชนจะคลี่คลายขยายตัวออกไปในรูปแบบใดนั้น ทุกคนที่มีความสนใจในการศึกษาของชาติคงจะต้องติดตามกันต่อไป

วรวิทย์ วสินสรากร

บรรณานุกรม

- ทวี .ทิมขำ. โรงเรียนชุมชน. โครงการผลิตตำรามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๓๐.
- มงคล ศรีไพรวรรณ และคณะ. คู่มือบริหารโรงเรียนชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามมิตร, ๒๕๑๕.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.
- สนั่น อินทรประเสริฐ และ นำทรัพย์ จันทรหอม. คู่มือโรงเรียนชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามมิตร, ๒๕๑๘.
- Goods, Carter V. **Dictionary of Education.** N.Y. : Prentice Hall, Inc., 1964.
- Havigherst, Robert J., & Bernice L. Neugarten. **Society and Education.** Boston : Allyn and Bacon Inc. 1967.
- Johnson, B. Lamar. **General Education in Two Years Colleges.** San Francisco, Jossey - Bass Inc. 1974.
- Knoell, Dorothy & Charles McIntyre. **Planning Colleges for the Community.** San Francisco : Jossey - Bass Inc., 1974.